

БЛАГОТВОРИТЕЛЬНОЕ ОБЩЕСТВО ИЗДАНИЯ ОБЩЕПОЛЕЗНЫХЪ И ДЕШЕВЫХЪ КНИГЪ.

У. 25.

М. Левицький.

ПЕТРУСИВЪ СОНЪ.

ОПОВИДАННЯ.

Выдано на фондъ имени И. Я. Череватенка.

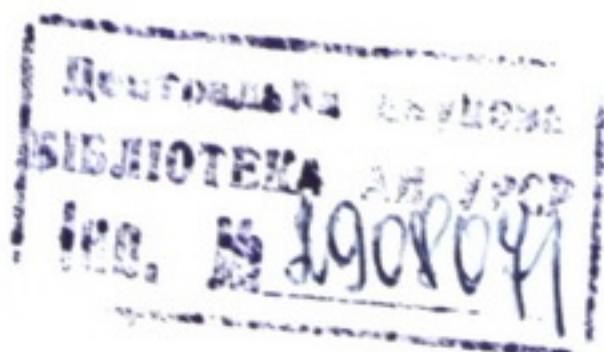
— № 44. —

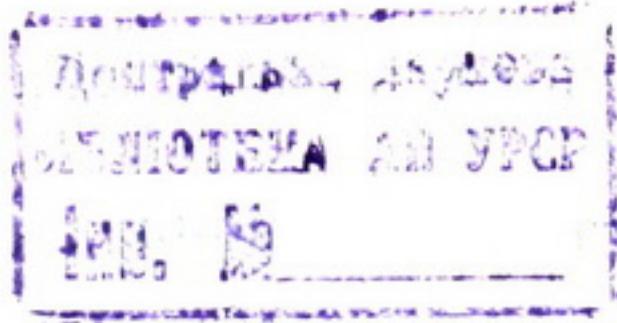
Цина 3 коп.

С.-ПЕТЕРВУРГЪ.

Типографія Училища Глухонѣмыхъ, Гороховая, 18.

1906

ПЕТРУСИВЪ СОНЪ.

а Илю якось выгнали хлопци коней на беригъ, на толоку. Поихавъ и Петрусь.

Маты дала йому у торбыну на полу-денокъ шматокъ паляныци, сала та огыркивъ скилька.

Веселою юрбою погналися хлопци верхамы. Зибралися на бёрези, пидъихали ще де-яки хлопята, попуталы коней та почалы гадаты, що його робыты цилый день?

Грыцько и Петрусь загадали купатись.

Въ одну мыть вси хлопци пороздягались и полизлы у воду.

Тай роскишъ воно купатись у таку пору! Вода тепла, сонечко грє...

Попопливали, попорынали хлопци; де - хто вyllизъ на беригъ погриться та повытрясати воду, що въ уха набралася. А Петрусь полизъ пидъ очереты допечерувати ракивъ. Та бисови ракы чогось не ловились: чы повтикалы, якъ хлопци вовтузылись у води, чы хто його знае, куды подились: нема тай годи. Колы це застро-мывъ Петрусь руку въ одну нору тай налапавъ

щось тверде, гладеньке; потягъ його обиручъ тай вытаскавъ наверхъ.

— Аговъ хлопци! Глядить, що воно таке?—
гукнувъ Петрусь.

Винъ державъ у рукахъ щось незвычайне; мовъ-бы два черепки, чорно-зелени, зложени до купы, якъ паляныця—кругле, гладеньке, зъ бокивъ стремили якись чудернацьки лапки, ззаду куценъкій хвостыкъ, а спереду якась головка то выстромлялась, то ховалася.

— Черепаха!—скрыкнувъ Грыцько.—Неси іи сюды, на писокъ.

Петрусь вынись черепаху и кынувъ іи на землю. Вмыть поховала вона лапки й головку пидъ свои черепки.

— Ачъ, яка хитра! — дывувалась хлопци.— А ну, перевернуты іи.

Перевернулы. Спидный черепокъ бувъ трохи меншый, свитлійший видъ верхнього.

Черепаха зновъ выстремила лапки й голову та почала поводыты нымы на вси бокы. Хлопци реготалы, зибравшись кругъ неи. Грыцько почавъ торкаты іи палычкою. Що зачепыть лапку—вона й скровае іи.

— Вона, проклята, така тверда,—казавъ Грыцько,—що й довбнею іи не розибьешъ.

— О?—дывувалась хлопци.

— А ну ось стань на неи ногамы—не роздушышъ?

Хлопци почали ставаты на черепаху: справди не роздушышъ! Мовъ каминь. Лышъ лапки ховае та голову, якъ прытыснешъ.

— Ну ѿ проклята! — дывувалысь хлопци.

Грыцько вытявъ іи палычкою по голови.
И зновъ сховалась, та вже не выставляеться.

— Якъ-бы іи чымъ пидважыты та розлупыты на-двоє черепкы, — загадавъ одынъ хлопець.

— Ну-ну! — згодылысь други тай почалы глядиты навкругы, чымъ-бы пидважыты.

— Страйайте, хлопци, — сказавъ Грыцько, — іи якъ перевернуты до горы жывотомъ та такъ покласты, щобъ не мала за що лапкамы вхопытысь, то вона до-вику не перевернеться назадъ. Такъ и высохне, а не перевернеться.

— Невже? — дывувалысь хлопци. — Такъ и высохне?

— Ій-Богу высохне. Я вже такъ зробивъ. Цнивъ зъ пять ходывъ довидуваться: поклавъ іи бувъ на пеньокъ. Ажъ засмердилась, а не перевернулася.

Неподалеку бувъ великий, ривный каминъ. Хлопци перенеслы туды черепаху, поклали іи на каминъ до горы жывотомъ тай лышылы такъ.

— Глядить-же, хлопци, щобъ нихто іи не рушавъ, — промовывъ Грыцько; — бо облуплю такъ, що попамъятае, лыхо матери!..

Грыцько бувъ найдужчий, то ѿ бояльсь його хлопци и слухалы.

Покынулы черепаху, зновъ полизлы купатысь, ажъ докучыло. Де-яки поодягалысь, почалы полуднаты, чымъ хто мавъ. Пополуднавшы, порозлягалысь хлопци на травыци. Грыцько пишовъ у вербы, що рясно рослы на бёрези.

акъ гарно у холодку... Петрусь лигъ на спыну, дывыться у гору на блакитне небо: небо сине, чисте, ни хмарынки; глыбоке, просторе та шыроке...

Незабаромъ вернувся Грыцько зъ повною пазухою горобенять.

— А я, хлопци, ось скильки горобенять надравъ,—хвалыться.

— На що-жъ ты ихъ надравъ?—спытавъ Петрусь.

— А щобъ ця погань не плодылась.

— Хиба вона кому зробила що?—пыта Петрусь.

— А воны, якъ жыды Христы мучылы, крычалы: „живъ-живъ!“ щобъ, значить, ще мучылы,—видказавъ Грыцько тай высыпавъ зъ пазухы голоцюцькивъ зъ жовтымы зайидамы.

Воны почалы розлазытысь по земли, жалибно циркаючи та розявляючи роты.

А куды-куды!—закрычавъ на ныхъ Грыцько.— Та—гепъ! ципкомъ по горобенятахъ. Такъ кышечки и повылезылы.

— Оце вамъ «живъ-живъ! живъ-живъ!»—гукае Грыцько, та разъ-у-разъ ципкомъ, ципкомъ.

Жалько стало Петрусеви горобенять малыхъ, та думае: може воно й справди треба ихъ быты за те, що крычалы: «живъ-живъ!»

— Стравай, Грыцьку!—гукнувъ другой хло-

пець.—Стривай, не бый! Давай краще имъ головы поскручуемо!—Та якъ ухопыть горобеня, якъ крутне за головку... не встыгъ окомъ моргнуть—въ одній руци зистався тулубець, а въ другій головка.

— А що—живъ! А що — живъ! — кричыть Грыцько.

— А що—живъ! А що—живъ! — додае за нымъ Петрусь.

Незабаромъ горобенятъ не стало: валялыся лышъ одни головки та тулубци.

Ходимъ ще драты!—каже Грыцько.—Тамъ ще йе.

— Ходимъ,—згодывся Петрусь.

Швидко воны зновъ подралыся, якъ кошечнята, по вербахъ, выдыраючи горобцівъ. У двохъ надралы ще бильше, нижъ самъ Грыцько надравъ. А дали —поскручувалы имъ головки, скынулы на купу та давай перищты ихъ ципкамы—якъ снопы молотыты... Не лышылось горобенятъ и слиду: валялося тильки одно мъясо та кышечки, перебыти, перемишани зъ аемлею....

— А чы воно правда, що жыды Хрыста мучылы?—пытае Петрусь.

— Жыды-жъ,—каже Грыцько.—Воны мучылы, а горобци сидилы та крычали: живъ - живъ! щобъ ото ще мучылы...

— Ну, теперь - же мени не попадайся ни

одынъ жыдъ!—похвалився Петрусь, а у самого
учи, якъ у того вовчаты, горять.

Э-э! жыдамъ ты ничего не зробыши,—каже
Грыцько:—воны здорови... А жыденятамъ мож-
на бебехы надсадыты! Я вчора одного бывъ-
бивъ, ажъ втомывся.

— Ій-Богу?

— Ій-Богу.

— Отъ колы-бъ я піймавъ!—каже Петрусь;—
я-бъ йому голову скрутывъ, якъ горобеняти.

Розправывшись зъ горобцями, побиглы хлоп-
ци довидатись до черепахы. Лежить, сердеш-
на, лапкамы ворушить, наче шу-
кає чогось, а перевернутись не
може, бо ни-за-що зацепытысь.

* * *

же починало вечорити: за тою за-
бавою й не скульсь, якъ день
мынувъ. Роспуталы коней, на-
поили ихъ тай рушылы до дому,
посидавши верхамы.

А ну, хлопци, па выпередки!—
гукнувъ Грыцько, затявшы свого
коня лозыною.

И погналы хлопци у чвалъ, ажъ земля за-
гула та курява занялася.

Петрусева кобыла була старенька, ще й пид-
палена. Хлопци одынъ за другымъ обганялы
їого, а мынаючи гукалы:

— Не жены, бо разсыпеться кобыла!

— Аговъ, Петре! А на Маковія доидешъ додому?

— На Спаса доиде! — гукалы други.

Петрусь обкладавъ кобыльчыну лозыною, ажъ гуло, торкавъ іи ногамы; бидна кобыла всю силу напружувала, сопла, ажъ стогнала, та ніякъ не могла угнаться за другымы. А хлопци мыналы, обганялы...

Петруся злисть взяла на кобылу, якъ лышывся винъ позаду всихъ. Винъ затявъ іи такъ, що лозына вломалася и у руци його лышывся коротенький цурпалокъ. Ничымъ вже було поганяты.

Петрусь почавъ шtryкаты кобылу тымъ цурпалкомъ. На хребти іи було садно видъ хомута; рудый струпъ запикся на йому.

Петрусь, бачивши, що цурпалкомъ лозыны винъ не дошкульть кобыли, шtryкнувъ іи у те садно, ажъ видлупывся струпъ.

Кобыла вытягнула впередъ шую та наддала трохи ходу, але не могла дигнаты другихъ.

Петрусь зновъ шtryкнувъ іи у садно, въ жыве мъясо, у друге, у третте — тай почавъ доганяты хлопцивъ.

Вскочылы у село и Грыцько, що бувъ попереду всихъ, прыпнывъ коня, бо боявся батька, щобъ не лаявъ. Петрусь дигнавъ товарышивъ и хочъ пры-

наймни у сели не набрався сорому за свою кобылу.

А вона, бидна, важно дыхала своими пидпалеными боками, а зъ садна по лопатци та по передній нози текла кровъ та жовта юшка...

Прыихавши до дому, Петрусь злизъ зъ кобылы и вона попленталась помаленьку до повитки.

— Чого ты такъ угривъ коняку?—спытала маты, идучы у хату зъ повною дійныцею молока.—Зновъ гнавъ зъ хлопчыськамы, казывся?

— Де тамъ гнавъ!—видказавъ Петрусь.— Таке стерво поженешъ!

— Те стерво робыть на нась, годуе нась,— сказала, похытавши головою, маты.—Жалиты іи треба... Пидкынь-же ій хочъ травыци на ничъ; тамъ, у вози, батько накосывъ.

Петрусь взявъ зъ воза оберемокъ травы и понисъ у повитку. Кобыла потягнулась до травы. Петрусь штовхнувъ іи ликтемъ у морду, ажъ зубами клацнула.

— Ще нажерешся! Бодай ты хоробы нажерлася!—заклявъ винъ іи.

Повечерялы. Петрусь зъ батькомъ пишовъ спаты у клуню на солому, бо у хати було душно и мухы докучалы. Постелывши соби свытку, Петрусь не счувся, якъ заснувъ.

И дывный, предывный сонъ прыснывся йому.

то сныться йому, наче сыдыть винъ на прызьби свои хаты, а хата чиста така, выбилена, не- наче на велыкдень.

Выйшла маты на поригъ, озырнулась на- вкругы та почала його гукаты: Петре, Пет- русю!

И дывно йому стало, що тутъ винъ—ось, а маты його не бачить. Хотивъ озваться—такъ голосу нема, ажъ ніякъ: сказавъ-бы—нимый або нежывый. А маты все гукае його. Хотивъ Пет- русь встать—такъ не здвыгнеться зъ мисця; ни рукою, ни ногою не ворухне,—скаменивъ.

Що воно за дыво?—думае соби Петрусъ.

Въ тимъ закурылась курява на двори, зняв- ся витеръ страшенній, хуртовына, ажъ свиту Божого не стало выдко, и пиднявъ той витеръ Петруся у гору, мовъ пирце легеньке або су- хий листочокъ. Несе його той витеръ чымъ разъ выше, выше, а крутыть нымъ—ажъ свить йому закрутывся... Глянувъ Петрусъ у нызъ— та ажъ страхъ його взявъ и серце у грудяхъ захололо: у нызу далеко, генъ-генъ—хатка ихъ выдніється та така маленька, мовъ-бы пиче- рычка била, а на порози стоитъ маты та все гукае: Петрусю, Петрусю!..

— Мамо, мамо!—зъ одчаемъ крыкнувъ Пет- русь.—Та маты його, мабуть, не почула, а винъ

втимъ почавъ падаты у нызъ та швидко такъ, стримголовъ, ажъ зновъ йому свитъ закрутывся... А кругомъ щось гуде, неначе у млыни або якъ тая машина, що въ пана хлібъ молотыла... Летыть Петрусь у-нызъ та ажъ завмеръ зи страху... Несе його якась сыла, несе, ажъ впавъ винъ на землю... Гепнувъ такъ, ажъ луна пишла, а про те не забывся, не затовкся—мабуть мяжка земля, подумавъ винъ. И лежыть такъ впавши, горилыць, небо надъ нымъ чисте, блакитне, глыбоке—ни хмарыночки, и тихо стало навкругы. Хотивъ Петрусь встать—такъ не поворухне й пучкою. И добре-бъ йому лежаты такъ, та щось тверде тысне його у потыльцу, муляе, а головою не рушыть, не поправыться ніякъ.

— Де я?—думае соби Петрусь.—Чы вмеръ я, чы жывъ?

— Жывъ, жывъ!—зацвиринькалы горобци на верби. Лупнувъ очыма Петрусь у ту сторону, а горобцивъ тамъ ажъ хмара; скачуть, перелитаютъ зъ гылочки на гылочку та цвиринькаютъ весело: жывъ-жывъ! Глянувъ у другой бикъ: кобыла ихъ пасеться, ихъ такы: лыса, губа высыть, а зъ хребта по лопатци та по передній мови засохла смужка кровы та жовтои юшки зъ того садна, що винъ його цурпалкомъ злупывъ... Пасеться кобыла, пырхае—ось-ось блызенько, рукою доставъ-бы. И дывно Петрусеви, и страшно, моторошно якось: мисце якесь неизноме; вставъ-бы—та не здвыгнеться ніякъ: скаменивъ тай годи.

Колы дывыться: стоить надъ нымъ бабуся якась, бабуся... такы баба його ридна, що торикъ померла. Суха, чорна, згорбылась, зъ пидъ хусты сыве волосся космамы выбылось. Стоить надъ нымъ, дывыться маленькымы своимы очицямы та хытае головою.

— Бабо, бабусю!—просить Петрусь.—Мени страшно! Заведить мене до дому! До мамы, до батька...

— До мамы, до батька?—пытае баба.—А тоби жаль ихъ?

— Жаль, жаль!—заплакавъ Петрусь.

— Жаль, жаль, жаль!—зацвиринькалы горобци.

— Оце-жъ, сыну,—каже баба,—ты дравъ горобенятъ, нышывъ ихъ, а теперь тебе лыха хуртовына выдерла зъ дому. Мабуть плаче теперь твоя маты за тобою?

— Плаче, плаче, плаче!—цвиринькалы горобци.

— Отакъ, сыну, и ти горобчыки бидни плачутъ за своими диткамы, що ты ихъ понышывъ...

— Нышывъ, нышывъ!—плакалы горобчыки на верби.

— Грихъ, сыну, крывдыты всяку Божу тварыну,—казала баба дали,—бо всяка тварына любыть своихъ дитокъ. Хочъ не скаже вона—бо не вміє, а болыть іи серденько за дитокъ, болыть тяжко!

— Тяжко, тяжко!—цвиринькалы горобци.

Серце Петруся стиснулося зъ болю. Винь

заплакавъ и чувъ, якъ сльозы теплымы струмочкамы потеклы йому по лыци.

— Плачъ, сынку, плачъ, то душа твоя добрища стане, будешъ може жалиты Божу тварыну; плачъ!—казала баба, хытаючи головою.

— Плачъ, плачъ!—казалы й горобчыки.

И плакавъ Петрусъ, а тепли сльозы теклы йому зъ лыця ажъ на шую.

— За що ты потрощывъ неповынныхъ горобенятъ?—пытала баба.

— За що, за що?—пыталы горобци.

— Воны, бабо, крычалы: «живъ-живъ!», якъ жыды Хрыста мучылы,—прыгадавъ соби Петрусъ.

— Неправда це, сыну, брехня; недобри, темни люде таке выдумалы. Хиба жыды тоди по нашему балакалы, хиба воны розумилы, ꙗо воно значыть: «живъ?» Не вынни ти горобенята, не вынни и наши жыды, що колысь недобри люде Хрыста рэсцяялы. Хиба-жъ ти жыденята, що ты хочешъ ихъ быты, хиба воны вынни, що колысь, трохы не два тысячи літъ передъ нашымы часамы, якись недобри жыды Хрыста мучылы? Скризъ, сыну, йе лыхи люде: и наши, и нимци, и жыды. Йе й добри, честни люде такъ само и у насъ, и у жыдивъ. Адже-жъ самъ Христосъ бувъ жыдъ...

— Невже?—здывувався Петрусъ.

— Жыдъ, жыдъ!—зацвиринькалы горобци.

— Жыдъ, сыну,—казала баба.—Не годиться никому лыха робыты, бо вси люде одинакови, вси диты одного Бога. Не намъ судыты ихъ: нехай ихъ Богъ судыть, колы воны лыхи, а ты

никому кривды не робы. И всяку Богу тварыну грихъ мучыты. Оцеты лежышъ теперь, ворухнутысь не можешъ. А чы добрае тоби було-бъ, колы-бъ тебе лышты такъ лежаты, не йивши, не пывши, ажъ покы высохнешъ, покы засмердышся?

Страхъ взявъ Петруся, стыснуло йому серце, а слезы зновъ потеклы по лыци ажъ на шую.

— Бабусю, любко, зведить мене! — змолывся винъ. — Я хочу жыты, я не хочу сохнуты жывцемъ! Я не буду мучыты никого!

— Отакъ, сыну, лежыть теперь тая черепаха, що вы іи поклалы на каминъ до горы жывотомъ; лежыть, сердешна, и злизты не може, и высохне зъ голоду, и засмердышся. А за що вы ій таку муку тяжку заподіялы? Що вона кому зробыла? Адже-жъ и вона, такъ якъ и ты — Божа тварына: и вона йисты хоче, и іи болыть тило, ще гирше болыть, нижъ тебе, бо вы-жъ іи ни за-що, ни про-що былы ципкамы и по лапкахъ, и по голови, и ногамы толочылы за те лышъ, що на ній черепки тверди...

Петрусь змагався пидвестысь, та ніякъ не мигъ: зципыло йому й руки, й ногы, и вязы,

а щось тверде, мовъ каминь, чымъ разъ гирше
муляло и тыснуло йому потылыцу.

— Тяжко лежаты нерухомо?—пытала бабу-
ся.—Муляе тоби у потылыцу? Болять въязы?
А ось поглянь ще на бидну кобылу.

Петрусь луннувъ очыма на бикъ: кобыла
стояла блызенько и дывылась на його добры-
мы, ласкавымы, велькымы очыма. Петрусь чувъ
на соби іи теплый видыхъ.

— Ось и вона прыйшла сюды;—казала баба.—
Вона не вдарыть тебе, не вкусыть — не бійся!
Вона добра. Вона всихъ васъ годуе: и оре для
vasъ, и волочыть, и возыть хлибъ, и васъ во-
зыть. Колы и кому вона яке лыхо зробыла?
Увесь свій викъ вона тяжко працюе, робыть—
не для себе: для васъ. А за те іи бьють, штов-
хають, кленуть... Ты на ній лозыну поломавъ,
а за що? За те, що вона не збигла зъ другымы
киньмы... Вона-жъ стара вже. Тебе ще на сви-
ти не було, а вона вже на васъ робыла, вже
іи былы, шtryкалы... Іи пидпалылы черезъ не-
доглядъ, бо гарячу напоилы; черезъ те вона
ядушлыва и не може бигты швидко. Хомуть
натеръ ій садно на хребти, пры тяжкій роботи:
твій батько на те не вважае, що-дня іи запря-
гае, що дня зновъ ятрыть те садно, не дає
йому зажыты. А ты для дурнои выгадкы хлопъ-
ячои гнавъ іи черезъ сылу, лозыну на ній по-
ламавъ та ще цурпалкомъ здеръ ій те садно
боляче... клявъ іи... у щелепы ликтемъ давъ
такъ, що ажъ зубамы клацнула... Ось глянь на
те садно, якъ ты його разтроюдовъ?—казала баба.

А кобыла дывылась на Петруся добрымы очыма, мовъ-бы все йому простила, забула всю крывду..

— Такъ-то, сыну!—зитхнула бабуся, хытаячи головою.—Оце теперь тебе лышь трошки муляе той самый хомутъ, що пидъ вязамы у тебе, а якъ воно боляче та прыкро? А бидну коняку винъ що-дня муляе пры роботи у сто разъ гирше, бо вагу вона тягне, та не здоровымъ хребтомъ, а садномъ.

— Бабусю, я не буду!.. Не буду до-вику мучыты никого,—казавъ Петрусь.— Я не зневъ, я не думавъ, що воно таке лыхо тяжке!.. Пидведить мене, бабусю, помылуйте, пожалійте!.. Може я вмеръ?

— Ни, ты не вмеръ,—видмовыла бабуся. — Це такой сонъ на тебе нашовъ. Ты живъ.

— Жывъ, живъ, живъ!—гучно зацвиркалы горобци и...

* * *

етрусь прокынувся. Горобци пидъ стрихою клуни гучно цвиркалы: живъ-живъ!

Петрусь зсунувся бувъ зъ соломы и лежавъ на доливци клуни, на бойовыську, а пидъ шую справди мулявъ йому хомутъ... Бувъ вже день.

На превелыку сылу Петрусь пидвився, разправывъ, выпростывъ руки и ноги, що булы закляклы йому видъ твердого сну, потеръ шую, де намулявъ йому хомутъ. Той хомутъ—старый, репаный, лежавъ теперя передъ нымъ и на йому побачывъ Петрусь, якъ разъ на тому мисци, що проты хребта, чорну кору засохшои кровы та юшки зъ садна.

Батька вже не було въ клуни.

Петрусь выйшовъ на двиръ. Саме тоди батько лагодывъ воза, щобъ йихаты на лугъ по сино.

— Заспався?—промовывъ батько.—Бижы напій кобылу, пойдемъ по сино.

— Тату,—промовывъ Петрусь несмилово,—якъ-же іи запрягаты... колы у неи садно на хребти?..

— Такъ що-жъ?—спытавъ батько.

— Болыть іи...—казавъ Петрусь,—муляе...

— Який-бо ты ставъ жалисный!—здыувався батько.—На те вона коняка. Хиба мени самому запрягатись?... Бижы, не балакай!

Петрусь пишовъ, вывивъ кобылу зъ повитки, подывывся на садно: воно за ничъ знову засохло струпомъ. Якъ накладавъ на кобылу оброть Петрусь, вона подывилась на його такымъ самымъ добрымъ, ласкавымъ поглядомъ, якъ тоди, у сни, ажъ йому серце стыснулось видъ жалю и слозы стали въ очахъ. Петрусь вже не сивъ на кобылу, не гнавъ іи до ставка у чвалъ, якъ бувало ранійше, а повивъ у рукахъ. У ставку винъ обмывъ ій ту смужку, що засохла на лопатці и нози. Легенько пальцемъ винъ доторк-

нувшись до того садна, що винъ вчора такъ безжалисно птрыкавъ цурпалкомъ: кобыла здригнула шкурою, якъ, бувае, видъ мухъ.

— Болыть...— подумавъ Петрусь.

Напоивши, винъ повивъ кобылу до дому. Батько вже злагодывся и давно дожыдавъ.

— Чого-бо ты сьогодня такой, наче тры дни не йивъ?— спытавъ батько.

— Такъ... ничего,— видловивъ Петрусь, зитхнувшы.

— Несы хомутъ.

Петрусь пишовъ у клуню. Хомутъ здався йому теперь такой важкий, твёрдый та репаный, якъ николы ранійше.

Пидстелыть-бы хочъ чого на те садно, щобъ не такъ муляло,— подумавъ Петрусь, идучы до воза.

— Тату,— промовывъ винъ,— треба пидмостыть ій, щобъ мяхче було на садни. Гляньте, який струпъ! Нехай-бы може не запрягати днівъ скилька, щобъ зажыло? Га?

— Цурныцю плетешъ,— сердито промовывъ батько.— Чого тамъ ій будешъ мостыты?

— Я побижу у хату, пошукаю... Я заразъ...— просывъ Петрусь. Винъ найшовъ у комори шматокъ повстки, вынисъ іи и пидстелывъ пидъ хомутъ на same садно.

Йому здалося, що кобыла вдячнымъ поглядомъ подывылась на його и якосъ жалібно поворушыла губою, що видъ старости высила ій и бовталась, мовъ ганчирка.

Прыйихалы на лугъ, сталы возомъ пидъ ко-

пыцю. Ихъ синожать була недалеко видъ тои толокы, де вчора паслы хлопци коней. Батько почавъ набывать люльку.

— Тату! Покы вы покурыте соби, я побижу выкупаюсь,—сказавъ Петрусь.

— Бижы, та не барысь,—видповивъ батько.

Петрусь чымъ дужъ майнувъ на беригъ та прымисенько до того каминя, де поклалы вчора черепаху.

Черепаха тамъ-такы и лежала нерухомо, поховавши лапки й голову. Поторкавъ іи рукою Петрусь, чы жыва, а вона заразъ и выставыла ихъ. Въ одну мыть винъ перенисъ іи зъ каминя у воду. Жваво заворушылась вона у води и полизла въ очереть.

— А бытымѣ Грыцько?—подумавъ Петрусь.— Нехай бье, а я гриха не матыму. Розкажу все такъ, якъ баба у сні казала, то й хлопци може не будуть лыха робыты.

Въ одну мыть выкупався Петрусь; надягаючи сорочку, прыгадавъ соби и горобенятъ, що потрощылы воны вчора зъ Грыцькомъ. Глянувъ винъ на те мисце, де воны молотылы ихъ ципкамы, а тамъ лышъ роемъ муха насила та де-не-де шматочки кышечокъ выдніються, чорныхъ вжета зеленыхъ. Зитхнувъ Петрусь: горобенятъ вже не ожывишъ, якъ черепаху!

А стари горобци на вербахъ цвиринькалы жалибно, и здалося Петрусеvi, що плачутъ воны: жаль, жаль!..

Вернувся Петрусь до батька, наклалы воны воза и рушилы до дому. Батько йшовъ по-рядъ зъ возомъ, а Петрусь по-заду.

— Чому не лизешь на визъ? — спытавъ батько.

— Нехай. И такъ важко коняци, — промовывъ Петрусь.

— Тату, — спытавъ винъ згодомъ, — а чы нема способу якого, щобъ заличыты садно?

— Хто його знае? Мабуть йе якись лики, масть чы що... У батюшкы, кажуть, книжка така йе, що лики всяки въ ній показани и для люда и для скотыны.

— Пишовъ бы я може колы та спытавъ, — каже Петрусь. — Колы-бъ лышъ не прогнивались воны...

— Чого имъ гниватысь? Спытай.

* * *

ерезъ килька день у суботу пишовъ Петрусь до церкви на вечерню. Писля службы винъ не побигъ заразъ до дому, а ставъ биля церковныхъ воритъ и дожыдався пан-отця. Вже вси люде разійшлися; паламарь зачынывъ церкву. Згодомъ выйшовъ и пан-отець, балакаючи зъ церковнымъ старостою. Петрусь йшовъ за нымы, та де смивъ приступы, перебываты размову. Ажъ биля са-

мого батюшкового двора староста благословывся и повернувъ назадъ.

Петрусь пидбигъ до пан-отця пидъ благословення.

— Пан-отче, выбачайте... я маю спытаты... — промовывъ винъ несмилыво.

— Чого, дытыно? — спытавъ пан-отець ласкаво.

— Що його видъ садна робыть? У коняки на хребти садно велыке...

— Видъ садна? — промовывъ пан-отець. — Иды, сыну, зо мною, я подумаю: може що й пораю.

Увійшли у дверъ. Петрусь ставъ на рундуци, держачы картузъ у рукахъ, а пан-отець пишовъ у хату. Трохи згодомъ винъ вынисъ Петрусеви якусь пляшечку и сказавъ:

— Оцимъ промывай та прымочуй садно що дня гарнењко; буде зажываты. Та не можна за прягати коняку, ажъ покы зовсимъ зажыве садно. А хомуть у тимъ мисци певне твердый, муляє, го пидшый його мякенъкою повсткою.

— Спасыби, пан-отче, — подякувавъ Петрусь. — Я... ще хтивъ спытаты...

— Ну?

— Чы воно правда, що Іисусъ Христось бувъ жыдъ?

— Правда, — видповивъ пан-отець. — А хто тоби це казавъ?

— Такъ... сонъ такой бувъ, — промовывъ Петрусь.

— Сонъ? — здивувався пан-отець. — А ну розкажы.

И Петрусь розказавъ пан-отцеви все чысто, якъ було. И якъ воны горобцивъ потрощылы, и черепаху мучылы, и якъ садно винъ злупывъ коняци, гнавшысь навыпередки, и сонъ свій чысто увесь розказавъ.

— Правда, сыну, — промовывъ затхнувшы пан-отець.—Добрый, правдывый сонъ ты бачывъ. Іисусъ Христосъ бувъ жыдъ, а що недобри люде Його замучылы, то тому жыды не вынни, бо скризъ ѿе недобри, лыхи люди; ѿе ѿ добри, якъ мижъ нашымы, такъ и мижъ жыдамы. Всі люде браты, бо воны диты одного Бога. И годыться, ѿбъ воны жылы у згоди, якъ браты. Грихъ, тяжкий грихъ чынять ти, ѿто бьють жыдивъ, бо Іисусъ Христосъ сказавъ: *возлюбы бlyжнього свого, якъ самого себе.* А всі люде наши бlyжни: и жыды, и нимци, и цыгане—всі диты одного Бога. Не робы никому того, чого соби не бажаешъ: ни людьни, яка-бъ вона не була, ни всякий іншій Божій тварыни. Подумай заразъ: чы добре було-бъ, якъ-бы тоби таке саме зробылы? Оце-жъ ты бачывъ: чы добре було тоби лежаты нерухомо, якъ тій черепаси, ѿто вы іи на каминъ поклалы? Чы добре було-бъ тоби, якъ-бы тебе хто штрыкавъ та бывъ лозыною такъ, якъ ты знущався надъ конякою? Або колы-бъ тебе потрощылы такъ, якъ вы поныщылы горобенятъ? *Блаженъ, иже и скотыну мылуе,* сказано въ Святому Пысьми, и всяка Божа тварына мае право жыты на свити. Не ты давъ ій жыття, не маешъ же ты права и збавляты ій вику.

И горобцивъ, и всяку іншу птыцю Богъ

соторывъ на корысть людямъ. Хочъ може колы воны и пожывляться ягодамы у садку, за те воны поидають всяку комашню, черву та гусеныцу, що псуе садовыну. И черепаха, и жаба, и ящирка потрибни людямъ, бо поидають усяку черву, що заводыться на городыни. Не годыться ныщты ихъ и вбывать.

Не годыться и мучыты скотыну та звирыну, бо іи такъ само болыть, якъ тебе.

Не треба быты коняку, колы вона не може вытягнуты вагу на гору або зъ грузького болота,—бо ій и такъ важко; пидъ всю силу натягается вона, сопе, ажъ стогне, а іи ще шматають безсердечно пужалнамы та батогамы.

Г'рихъ такъ знущатысь надъ скотыною... Краще вже прыбычуваты другу коняку, або зняты трохи вагы зъ хуры.

Не треба быты скотыну, колы вона у шкоду зализе, у пашню, то-що: бо вона не тямыть, ій не давъ Богъ такого розуму, щобъ вона знала, яка пашня чужа, а яка своя; яку можна йисты, а якои шкода... Адже-жъ и люде часомъ не хо-чуть знаты, що чуже, а що свое, хочъ давъ имъ Богъ на те розумъ и заповиди свои святіи: не украдь, не убій, не побажай добра бlyжнього свойого... Колы влизе скотына у шкоду—выже-ны іи любенько, а не бый, бо вона, кажу, не вынна, а выненъ той, хто не стреже іи.

Отсе недавно Захаръ перебывъ коромысломъ хребетъ свыни за те, що влизла на городъ.

А хиба та свиня вынна, що хтось ворить не зачынывъ, або що огорожы не полагодывъ.

хазяинъ? За що-жъ ій таке тяжке калицтво та
муку робыты?...

Данылыха опарыла собаку окропомъ за те,
що вкрада вона шматокъ сала. А хиба-жъ со-
бака вынна, що комору не зачынылы? Вона-жъ
не тямить, що сало не іи, а чуже.

Адже-жъ и люде, бувае, по чужыхъ комо-
рахъ лазять, хочъ знаютъ, що воно грихъ, та
за те ихъ окропомъ не парять, якъ ту бидну,
нетямущу собаку.

Ой, грихъ, скризь грихъ! — зітхнувъ пан-
отець. — Забувають люде законъ Божий!

Ты, сыну, ще малый, ще може не знаешьъ
гараздъ, де добро, а де зло, де грихъ. Памъя-
тай же слово Боже: *не роби никому того, чого
соби не бажаешъ*, и друге слово: *блаженъ, хто
и скотыну мылуе*. Буде тоди добрѣ тоби, буде
добрѣ й людямъ и всякий Божій тварыни.

Иды зъ Богомъ!

И поблагословывши Петруся, панъ-отець
пійшовъ у хату.

АН УРСР
Центральна наукова
бібліотека
Інв. № 290804/1 № 10

- УКРАЇНСЬКИЙ
ПРИКІЇВСЬКИЙ
- FUNDUS
- № 28. Бона іскра, оповидання про Рафаеля, С. Русловою (зъ 15 малюнкамы) ц. 5 к. (велен. 10 к.).
 № 29. Катерина, поэма Т. Г. Шевченка (зъ 15 мал.) ц. 5 к. (вел. 10 к.)
 № 30. Ходимо за Нымъ, О. Кониського (зъ 9 мал.) ц. 5 к. (вел. 10 к.)
 № 31. Виночъ (читанка), О. Балоусенка (зъ 120 мал.) ц. 35 к. (вел. 60 к.)
 № 32. Сильсни прыгоды (про выпасы), Т. Рильського ц. 5 к.
 № 33. У дытыны головка болыть — у матери серце (якъ годуваты та доглядаты малыхъ дитей), Г. Задеры ц. 5 к.
 № 34. Пидъ землею, оповид. про шахты, М. Загирни (выд. 2-е, зъ 8 мал.) ц. 12 к.
 № 35. Оборонець покривденныхъ, опов. про Личкольна (зъ портр.), М. Загирни ц. 10 к.
 № 36. Мале, та розумне, опов. про мурашокъ (зъ 2 мал.), П. Е. ц. 8 к.
 № 37. Середъ виноградаривъ пивденной Франціи, С. Русловою (зъ 10 мал.) ц. 6 к.
 № 38. Янь виднкрыто Новый Світъ, Д. Дорошенка (зъ 7 мал.) ц. 6 к.
 № 39. Товарыськи крамныци, В. Доманыцького ц. 5 к.
 № 40. На громадській роботи (про П. Кулиша), Д. Дорошенка, ц. 3 к.
 № 41. Первоучители славянъ (про Кирила и Мефодія), А. С-го (зъ 5 мал.). ц. 5 к.
 № 42. Права що-до выборивъ, кн. перша, К. Квіткы ц. 5 к.
 № 43. Права що-до выборивъ, книжка друга, К. Квіткы ц. 5 к.
 № 44. Петрусиывъ сонъ, М. Левицького (зъ мал.) ц. 3 к.

Брошюры, обозначенные звездочкой *, получили одобрение Министерства Земледѣлія и Государственныхъ Имуществъ.

Печатаются: **Оповидання про рослыни**, О. Степовыка; **Розмова про земні сили**, М. Комаря.

Готовятся къ печати: **Державна дума и нови права**, П. Смутка; **Про участъ народа въ справахъ державныхъ**, А. Снаренка; **Нови царські законы**, М. Комаря; **Державный ладъ**, К. Квіткы; **Який бувъ ладъ въ Афинській держави**, М. Загирни; **Вашингтонъ**, М. Загирни; **Пидземни багацтва нашого краю**, О. Руслова; **Про Норвегію**, С. Русловою; **Вукъ Караджычъ**, А. Вертельнико; **Украинський букварь**, С. Русловою; **Якъ книжки друкуються**, Б. Гринченка; **Про посуху**, Тертичного; **Про холеру**, М. Левицького; **Порады про ковалство**, И. Каленчченка.

На основанії циркулярного предложенія Мин. Нар. Просвѣщенія попечителемъ учебн. округовъ, отъ 10 ноября 1901 г. за № 31977, книги специальнаго сельско-хозяйственного и техническаго содержанія, рекомендованыя, одобреныя или допущеныя Мин. Земл. и Гос. Им. для библіотекъ подвѣдомственныхъ ему низшихъ учебн. заведеній, допускаются также и въ училищныхъ и народныхъ библ., подвѣдомств. Мин. Нар. Пр. („Прав. Вѣстн.“ 21 лекабря 1901 г., № 278).

ГЛАВНЫЕ СКЛАДЫ ИЗДАНІЙ ОБЩЕСТВА: въ Спб. — въ книжн. магаз. Н. Г. Мартынова (Александровская площадь, д. 5) и въ Киевѣ — въ книжн. маг. „Кievskoy Stariны“ (Безаковская, 14). **СКЛАДЪ ПРАВЛЕНИЯ:** Спб., Казанская, 39, у д-ра медицины Е. С. Грибинюка. Сверхъ того, изданія Общества можно получать во всѣхъ лучшихъ книжныхъ магазинахъ.